

Okul Sütü Programı: Osmaniye İli Örneği

Nuray GÜZELER¹ Emel Mine ESMEK^{1*}

Özet

Bu çalışmada okul sütü tüketiminin cinsiyet durumuna bağlı olup olmadığı ve sınıflar arası okul sütü tüketimi ile ilgili fark olup olmadığının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma kapsamında 278 ilkököl öğrencisiyle görüşülmüştür. Elde edilen veriler Ki-Kare testine göre yorumlanmıştır. Öğrencilerden % 74.5'inin okul sütü tükettiği belirlenmiştir. Çalışmaya katılan ilkököl öğrencilerinde, kızların % 73.2'si, erkeklerin ise % 75.5'inin okul sütü tükettiği tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerden, 2.sınıf öğrencilerinin % 75.6'sının, 3.sınıf öğrencilerinin % 60.9'unun, 4. sınıf öğrencilerin % 78.3'ünün, 5.sınıfların da % 77.0'nın okul sütü tükettiği belirlenmiş olup cinsiyet ve sınıflar ile okul sütü tüketimi arasında bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul sütü, anket çalışması, Osmaniye

School Milk Program: Osmaniye Province Sample

Abstract

In this research, determination of whether the school milk consumption is related to gender and the difference between classes is related or not to school milk consumption are aimed. As part of this research, 278 primary school students are interviewed. Obtained knowledges are interpreted according to chi-squared statistic. % 74.5 percent of students who consumed school milk was determined. % 73.2 percent of girls, % 75.5 of boys who consumed school milk was stated at primary school children participated in this study. In primary school children participated in this study, % 75.6 percent of second grade students, % 60.9 percent of third grade students, % 78.3 percent of fourth grade students, % 77 percent of fifth grade students who consumed to school milk were determined so there is no relationship between gender and classes with school milk consumption.

Keywords: School milk, questionnaire study, Osmaniye

Giriş

İnsan yaşamının her evresinde gerekli olan süt, C vitamini ve demir dışında makro ve mikro besin öğeleri için iyi bir kaynaktır (Besler ve Ünal, 2008). Çocukluk, gebelik-emzilik ve yaşlılık dönemlerinde kemik sağlığı açısından önemli bilinen sütün; obezite, kanser, hipertansiyon gibi kronik hastalıklarla ilişkisini gösteren araştırmalar da mevcuttur ve bu yönde gerçekleştirilen bilimsel çalışmalarda artış mevcuttur (Black ve ark., 2002).

Çocukluk yıllarında yeterli süt tüketimi, büyüme ile ilgili olduğu kadar yaşam boyu sağlıklı yeme alışkanlıkları kazanma ve sağlıklı gelişme ile de ilgilidir. Çocukluk ve gençlik yılları süt içme alışkanlıklarının kazandırılmasında ve doğru beslenme davranışlarının geliştirilmesinde kritik öneme sahiptir (Nahcivan, 2006).

Süt, çocukluk ve ergenlik döneminde güçlü kemik ve diş oluşumunu sağlar, kemik yoğunluğunu artırır, sağlıklı büyümeye, özellikle de 1-4 yaş döneminde zihinsel gelişime yardımcı olur (Molgaard ve ark., 2011). Ayrıca, Yeni Zelanda'da yapılan bir araştırmada büyüme ve gelişme çağındaki çocukların okul sütü tüketmesinin kalın bağırsak kanseri riskini azalttığı bildirilmiştir (Cox ve Sneyd., 2011).

Gebelik ve emzirme dönemlerinde süt tüketimi, bebeğin büyümesi ve gelişmesi için gerekli vitamin ve minerallerin vücuda alınmasını sağlar ve bebeğin kemik gelişimine yardımcı olur (Besler ve Ünal, 2006). Aynı zamanda süt, annenin kemik ve diş sağlığının korunmasını sağlamaktadır. Yetişkinlerde ve yaşlılarda ise süt, kemik sağlığının korunmasında etkili rol oynar ve vücudun ihtiyaç duyduğu protein, kalsiyum, fosfor, B₂ vitamini gibi birçok besin maddesini sağlar. Bu yüzden daha sağlıklı ve kaliteli bir hayat için, çocukların, gençlerin, gebelerin her gün en az 2 bardak süt ve 1 porsiyon süt içeren ürün, yetişkin ve yaşlılarında, ortalama 2 bardak süt içmeleri gerekir (Anonim, 2015a).

Obezite, günümüzde her yaş grubu için büyük bir tehlike oluşturmaktadır. Bu konuda birçok çalışma yapılmaktadır. Kanada'da gelişme çağındaki çocuklarda artan obeziteyi önlemek için çalışma başlatılmıştır. Bu çalışma için 2 pilot okul seçilerek, öğrencilerin günlük

besin alımını izlenmiştir. Pilot okullardan birisine, günlük alınan diyetine süt eklenmiş ve çocukların gelişimi ve kilo durumu incelenmiştir. Diğer okulda ise günlük besin alımına bir müdahale yapılmamış ve aynı şekilde devam ettirilmiştir. Gelişimlere 1 hafta sonra bakıldığında, iki okuldaki çocuklar arasında kilo kaybı, D vitamini, kalsiyum miktarı bakımından önemli bir farklılık gözlemlenmezken, 1 yıl sonunda gelişmeler elde edilmeye başlanmıştır. Bu çalışmayla, çocukların obeziteden korunması, kilo kontrolünün sağlanması, sağlıklı gelişimine devam edebilmesi için süt tüketiminin önemli olduğunu bildirilmiştir (Gates ve ark., 2013).

Amerika Birleşik Devletleri Tarım Bakanlığı, ilkokullarda ve ortaokullarda okul yemeklerinde yeni besin standartları oluşturmaktadır. Kalori değerleri limitli olan gıdalar, düşük kalorili ve aromalı sütler bu standartta bulunmaktadır. Bu nedenle, düşük kalorili okul sütü uygulamalarına ağırlık verildiği bildirilmiştir (Yon ve ark., 2014).

Uygun yiyecek ve içecek seçimi büyüme ve gelişme (8 ila 16 yaş arası) çağındaki çocukların yaşam boyu yeme alışkanlığı kazanması açısından oldukça önemli olduğu için büyüme ve gelişme çağındaki çocukların laktozsuz süte, soya sütüne, laktozsuz ve aromalı süte karşı tutumları araştırılmıştır. Bu çalışmada çocuklar, tükettikleri sütün ne sütü olduğunu bilmeden puan vermiş ve en yüksek puanı laktozsuz çikolatalı süt almıştır. Farklı etnik gruplardaki (Asyalı, Afrikalı, Amerikan, Kafkas) çocuklar arasında da bu seçim için farklılık gözlemlenmemiştir. Bu çalışmayla, büyüme ve gelişme çağındaki çocukların günlük diyetlerinde düşük kalorili sütü tüketebileceği bildirilmiştir (Orsolya ve ark., 2010).

Amerika'da yapılan bir çalışmaya göre, okul kafeteryalarında tüketilen okul sütlerinin % 68.3'ünü aromalı süt oluşturmaktadır. Bu aromalı sütlerin de % 61.6'sını kakaolu süt oluşturmaktadır. Düşük kalorili ürünlere teşvik edilmesi amacıyla, çikolatalı sütün yasaklanması sonucunda süt tüketim durumunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Seçilen 11 pilot ilkokulda çikolatalı süt yasaklanmış ve böylece, süt tüketimi % 9.9 azalmış ve bu azalmanın önemli ölçüde olduğu bildirilmiştir. Sade süt tüketimi

Okul Sütü Programı: Osmaniye İli Örneği

ise % 161.2 oranında artmıştır. Alınan bu sütlerin % 29.4'ü de çöpe atıldığı bildirilmiştir. Sonuç olarak çikolatalı sütün yasaklanmasının, alınan şeker ve kalori oranını düşürmesine rağmen çocukların daha az süt tükettiği ve öğrencilerin bir bölümünün satın aldıkları sütü içmeden çöpe attığı tespit edilmiştir (Andrew ve Wansink, 2014).

Süt tüketiminin artırılması için dünyada en yaygın şekilde uygulanan projelerin başında, Okul Sütü Programı gelmektedir. Okul çağındaki çocukların süt tüketimini arttırmak ve doğru beslenme alışkanlıkları edinmelerini sağlamayı amaçlayan Okul Sütü Programı, Avrupa'dan Asya'ya, Amerika'dan Afrika'ya kadar dünyanın birçok ülkesinde yıllardır uygulanmaktadır (Anonim, 2015b).

Okul Sütünün Dünyada Durumu

Okul sütü dünyada 85 ülkede uygulanmış ve şuan hala 36 ülkede uygulanmaya devam etmektedir. Okul sütü programını uygulayan ülkeler: Amerika, Danimarka, Kenya, İsveç, İngiltere, Kanada, Hindistan, Almanya, Çin, Zambiya, Mısır, Tayland, Çek Cumhuriyeti, Filipinler, Moldova, Slovakya, Portekiz, Fransa, Norveç, Arjantin, Yeni Zelanda, Nabibya, Lesoto, Swaziland, Malavi, İsrail, S.Arabistan, Avusturalya, Japonya, Estonya, Güney Afrika, İzlanda, İrlanda, Avusturya, Hollanda, Finlandiya'dır. Bu ülkelerin yanı sıra Rusya, Yemen, Haiti, Guatemala, Bosna Hersek, Lübnan vs. ülkelerde okul sütü programı uygulanmış fakat şuan devam edilmemektedir (Anonim, 2015c). Okul Sütü Programı'nın uygulandığı bazı ülkelerde elde edilen sonuçlar ise aşağıda belirtilmiştir.

AB: Avrupa Süt Derneği tarafından yürütülen programa, 2011-2012 yılları arasında Yunanistan ve Hırvatistan hariç, AB üyesi 26 ülke katılmıştır. 20 milyon 358 bin çocuğun 312 bin 700 ton süt tükettiği programın amacı; talebe ve sürdürülebilir tüketime katkı, pazarın çiftçileri destekleyecek şekilde iyileştirilmesi, bölgesel ekonomilerin ve yetersiz arz zincirlerinin iyileştirilmesi, AB tarımının desteklenmesi, çocuklarla geleceğin yetişkinleri olarak bağlantı kurulması ve eğitilmesi, yönetimin yükünün azaltılması olarak revize edilmiştir (Anonim, 2015c).

ABD: ABD'de okul öncesinden başlamak üzere daha fazla süt tüketen 3-9 yaş arası çocuklarda 10 yıllık bir sürede daha az deri altı yağlanması olduğu görülmüştür. Süt tüketiminin artmasının, her yaşta bel çevresinin daha az genişlemesi ve daha az kilo alımı ile sonuçlandığı bildirilmiştir (Anonim, 2015c).

Rusya: Okul Sütü Programı'nın FAO tarafından başlatıldığı Rusya'da ilk uygulama, 2005'te iki şehirde bulunan toplam 25 bin çocuk ile başlatılmıştır. Bugün devlet tarafından desteklenen program, ülkedeki 83 federal oluşumun 46'sı tarafından uygulanmaktadır (Anonim, 2015d).

Çin: Okul Sütü Programı devlet eliyle 2000 yılında başlatılan Çin'de, yüksek besin değeri ve çocuk sağlığına faydaları nedeniyle kabul gören süt dağıtımı kapsamında, 2012'de 18 milyon öğrenci her gün okulda süt içmiştir. Programın 28 eyalet, 660 şehir ve 60 bin okula genişletildiği belirtilmiştir (Anonim, 2015d).

Kore'de ilkökul öğrencilerinin süt ve süt ürünleri tüketimi ile diyetel besin alımı arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlamıştır. Bu amaçla, 3 günlük gıda alımını belirleyen anket soruları sorulmuştur ve kalsiyum tüketimi bakımından 3 grup belirlenmiştir. Bu gruplardan, birinci grup düşük, ikinci grup orta ve üçüncü grup yüksek kalsiyum tüketen şeklinde kategorize edilmiştir. Kalsiyum tüketimi ise süt ve süt ürünlerinin tüketilmesi ile elde edilen kalsiyum miktarına göre belirlemiştir. Sonuç olarak okul sütü tüketen grup üçüncü grup olarak bulunmuştur. Böylece, ilkökul öğrencilerinde okul sütü tüketiminin artırılması gerektiği, okul sütünün faydaları konusunda eğitici etkinliklerin düzenlenmesi gerektiği ve devlet teşviki ile daha yaygın hale getirilmesi gerektiği bildirilmiştir (Kim ve ark., 2011).

Okul sütü tüketiminin devamlılığı için birçok ülkede araştırma yapılmaktadır. Okul sütü tüketimi Almanya'da sabit bir hızda azalmaya başladığında, Okul sütü tüketiminin azalma nedenlerini belirlemek ve okul sütü tüketimini arttırmak için Alman Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı bir araştırma projesi başlatmıştır. Fiyat, davranış, alışkanlık (özellikle tüketim alışkanlığı), cinsiyet, ekonomik statü, sosyal statü, ürün yelpazesi gibi faktörler

değerlendirmeye alınmıştır. Kademeli Rastsal Örneklem ile okullar seçilmiştir. Okul sütü fiyatlarındaki değişim, beslenme alışkanlıklarının okul sütü tüketimini etkilediğini bildirilmiştir (Salamon ve ark., 2010).

Dünya genelinde, okul sütünün tüketiminin artırılması için, eğitici, eğlenceli ve öğretici etkinlikler düzenlenmekte, reklam çalışmaları yapılmakta, okul sütü konulu eğitici ve öğretici filmler çekilmektedir.

Türkiye’de Okul Sütünün Durumu

Türkiye’de kişi başına tüketilen sütün yaklaşık 25 litre; bunun 4,5 litresinin pastörize veya UHT süt, 21,5 litresinin ise sokak sütü olduğu ifade edilmiştir. Yapılan araştırmada Türkiye’de, içme sütü tüketiminin çok az olduğu 12 ve ilkökul öğrencilerinin % 31’inin düzenli süt içtiği, % 12’sinin hiç içmediği, % 57’sinin ise arada bir içtiği belirlenmiştir (Yaygın, 1998).

Bedensel ve zihinsel olarak sağlıklı ve dinamik nesillere sahip olma arzusundaki pek çok ülke tarafından başarıyla uygulanan ve içme sütü tüketimini teşvik etmede çok olumlu sonuçlar alınan okul sütü uygulamaları hakkında tüketicilerin ne düşündüklerini belirlemek amacıyla, araştırmaya katılan deneklere okul sütü programı hakkında ne düşündükleri sorulmuştur. Genel olarak % 86.00 oranında “çok uygun”, % 9.67 oranında “gereksiz”, % 4.33 oranında ise “pahalı olur” cevabı alınmıştır (Çetin, 2003)

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı tarafından ortaklaşa yürüttüğü Okul Sütü Programı kapsamında bağımsız anaokulu, uygulama sınıfı, anasınıfı ve ilkökul öğrencilerine süt içme alışkanlığının kazandırılması ile yeterli ve dengeli beslenmelerine katkıda bulunarak sağlıklı büyüme ve gelişmelerinin sağlanması amacıyla, 2013-2014 eğitim öğretim yılından başlamak üzere 2 eğitim öğretim yılı süresince UHT içme sütü dağıtılmasını içermektedir (Anonim, 2015e).

Tebliğe göre; Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenecek okullarda her öğrenciye, bu maddede belirtilen esaslar çerçevesinde pazartesi, çarşamba ve cuma olmak üzere

haftada 3 gün, 200 mL sade, yağlı UHT içme sütü dağıtılır. Üretimi yapılacak sütlere şeker, kakao, kahve, meyve parçacıkları, meyve suyu, meyve pulpu ve konsantresi gibi doğal aroma verici bileşenler ve/ veya aroma maddeleri ilave edilmemelidir (Anonim, 2015e). Okul sütünün besin değerleri ve kalite kriterlerinin, “Çiğ Süt ve Isıl İşlem Görmüş İçme Sütlere Tebliğine uygun olması gerekmektedir (Anonim, 2015f). 100 ml sütte, enerji (kca/kj) 58/242, protein (g) 3, yağ (g) 3, karbonhidrat (g) 4,7’dir (Anonim, 2015g).

Türkiye’de okul sütü programının uygulamaları 1960’lı yıllarda başlamıştır. Amerika’nın desteği ile ilkokullarda süt tozu dağıtımı gerçekleştirilmiştir. Okul sütü dağıtımında 2. uygulama, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu bütçesiyle 2000-2003 yılları arasında 4 ilde gerçekleştirilmiştir. Üçüncü uygulama ise Ulusal Süt Konseyince 4 ilde sınırlı sayıda yapılmıştır (Anonim, 2015h).

Ülkesel ölçekte ilk uygulama, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığınca ortaklaşa olarak Okul Sütü Programı adı altında 2011-2012 Eğitim Öğretim yılında başlamıştır. Okul sütünün ülkesel ölçekte 1.yılında, Türkiye genelindeki 32 bin 500 okulda, 7 milyon 185 bin 21 öğrenciye 136 milyondan fazla kutu süt dağıtılmıştır.

Okul sütünün ülkesel ölçekte 2.yılı olan 2012-2013 Eğitim-Öğretim Yılında ikinci döneminde, özel öğretim kurumları ve ana sınıfları da kapsama alınarak, yurt genelindeki bütün ilkokullara yaygınlaştırılan programda, 30 bin 752 okulda, 6 milyon 182 bin 368 ana sınıfı ve ilkökul öğrencisine 296 milyondan fazla kutu süt dağıtılmıştır.

Okul sütü programının ülkesel ölçekte 3.yılında, 2013-2014 Eğitim-Öğretim Yılında ikinci döneminde, Türkiye genelindeki özel eğitim kurumları, ana sınıfları ve yurt genelindeki bütün ilkokullardaki 5 milyon 583 bin 649 öğrenciye haftada üç gün kutu süt dağıtılmıştır.

Okul sütü programının ülkesel ölçekte 4.yılında, 9 Şubat 2015’ten itibaren yaklaşık 34 bin okulda, 5 milyon 848 bin 375 öğrenciye, haftada 3 gün (Pazartesi, Çarşamba, Cuma) olmak üzere güvenilir, sağlıklı ambalajlarda 200

Okul Sütü Programı: Osmaniye İli Örneği

ml, yağlı, sade UHT süt dağıtılmıştır (Anonim, 2015g).

2015-2016 Eğitim Öğretim yılının ikinci döneminin başlangıcı olan 8 Şubat 2016 tarihinde Programın 5 inci uygulama yılı başlatılmıştır. Program Kapsamında; haftada 3 gün süreyle 16 hafta boyunca 33.349 Okulda 6.012.130 Öğrenciye 288.582.216 adet 200 ml Yağlı Sade UHT İçme Sütü dağıtılması planlanmıştır (Anonim, 2016).

2016-2017 yılı Eğitim Öğretim yılı için okul sütü 6 Şubat tarihinde uygulanmaya başlamıştır. Diğer yıllarda olduğu gibi, bağımsız anaokulu, uygulama sınıfı, ana sınıfı ve ilkokul öğrencilerine haftada 3 gün dağıtım gerçekleştirilecektir (Anonim, 2017).

Dünyada birçok ülkede olduğu gibi okul sütü programının uygulanmasıyla çocukların

fiziksel gelişimlerinin yanı sıra zihinsel aktivitelerinin arttığı ve okula devam oranlarının yükseldiği belirlenmiştir. Bu araştırmanın amacı, Osmaniye ilinde okul sütü programının durumunu belirlemek, ilkokul öğrencilerinin okul sütü tüketim durumunu incelemek, bu tüketimin sınıflar arası ve cinsiyet farklılığına bağlı olup olmadığını tespit etmektir.

Materyal ve Yöntem

Bu araştırma, Osmaniye ili merkez ilçesine bağlı Atabey Koleji'ndeki ilkokul öğrencilerine Ekim 2015-Ocak 2016 tarihleri arasında yüz yüze anket çalışmaları ile elde edilmiştir. Araştırmada kullanılan anket formu Çizelge 1.'de verilmektedir.

Çizelge 1. Araştırmada Kullanılan Okul Sütü Bilgi Anketi Soruları

Cinsiyet: Kız / Erkek

1- Hangi ilde Doğdunuz?

.....

2- Hangi semtte oturuyorsunuz?

.....

3- Anne ve babanızın meslekleri nedir?

.....

4- Anne ve babanız kaç yaşındadır?

.....

5- Evinizde toplamda kaç kişi yaşıyor?

.....

6- Kaç kardeşiniz var?

.....

7- En çok hangi dersi seviyorsunuz?

.....

Okul Sütü Programı: Osmaniye İli Örneği

8- Okulda hangi etkinliklere katılıyorsunuz?

.....

9- Okul dışında hangi etkinliklere katılıyorsunuz? (Spor, müzik, bale vb.,)

.....

10- Sabahları evde kahvaltı yapıyor musunuz?

- a- Evet ()
- b- Bazen ()
- c- Hayır ()

11- Evde en çok hangisini tüketiyorsunuz?

- a- Süt ()
- b- Yoğurt ()
- c- Peynir ()
- d- Ayran ()

12- Evde hangi sıklıkla süt içiyorsunuz?

- a- Her gün ()
- b- Haftada 4-5 gün ()
- c- Haftada 3 gün ()
- d- Haftada 1 gün ()

13- Evde günde kaç bardak süt içiyorsunuz?

- a- 1 bardak ()
- b- 2 bardak ()
- c- 2 bardaktan fazla ()
- d- Hiç içmiyorum ()

14- Anne ve babanız evde süt içiyor mu? İçiyorlarsa günde kaç bardak?

- a- Evet, bardak ()
- b- Hayır ()

15- Sütünüzü nereden alıyorsunuz?

- a- Sütçü getiriyor. ()
- b- Marketten UHT süt alıyoruz. ()
- c- Marketten günlük süt alıyoruz. ()
- d- Almıyoruz. ()

16- Sütle ilgili bilgileri en çok nereden ediniyorsunuz?

- a- Televizyon ()
- b- Radyo ()
- c- Gazete ()
- d- İnternet ()
- e- Okul ()
- f- Aile ()
- g- Arkadaşlar ()
- h- Diğer.....

Okul Sütü Programı: Osmaniye İli Örneği

- 17- Okul sütünü seviyor musunuz?
a- Evet ()
b- Hayır ()
- 18- Dağıtılan okul sütünü hemen içiyor musunuz?
a- Evet ()
b- Hayır ()
- 19- Artan okul sütünü nasıl değerlendiriyorsunuz?
.....
- 20- Açılmış ancak tüketilmemiş okul sütlerini nasıl değerlendiriyorsunuz?
.....
- 21- Okul sütlerinin boş kutularını nasıl değerlendiriyorsunuz?
.....
- 22- Okul sütünüzü arkadaşlarınızla paylaşıyor musunuz?
a- Evet ()
b- Hayır ()
- 23- Okul sütü ambalajının nasıl olmasını isterdiniz?
a- Daha renkli ()
b- Daha renksiz ()
c- Daha eğlenceli ()
d- Daha öğretici ()
- 24- Okul sütünün aromalı çeşitleri olmasını ister miydiniz?
a- Evet, çilekli ()
b- Evet, muzlu ()
c- Evet, çikolatalı ()
d- Hayır, sade ()
- 25- Okul sütü yerine ayran veya yoğurt verilmesini ister misiniz?
a- Evet, yoğurt ()
b- Evet, ayran ()
c- Evet, yoğurt ve ayran ()
d- Hayır, süt ()
- 26- Okul sütü programı ile ilgili etkinliklerin yapılmasını ister misiniz?
a- Evet ()
b- Hayır ()
- 27- Okul sütü programından daha çok yararlanılması için sizce ne yapılmalı?
.....

Okul Sütü Programı: Osmaniye İli Örneği

Öğrenci sayısının belirlenmesinde kullanılan örnekleme formülü aşağıdaki gibidir:

$$n = \frac{N \cdot P \cdot Q \cdot z^2}{(N-1) \cdot d^2 + P \cdot Q \cdot z^2}$$

Burada, n örnek hacmini, N popülasyon hacmini 1000, z % (1- α)'daki z test değeri, α önem seviyesi, d hata payını, p araştırdığımız şeyin olma oranı, q araştırdığımız şeyin olmama

oranını (p+q=1) ifade etmektedir (Newbold, 1995). Yapılan hesaplama sonucu % 95 güven aralığında ve % 5 hata payı ile kişi sayısı 277.74 olarak hesaplanmış ve buna göre örnek hacmi 278 olarak belirlenmiştir. Çalışma kapsamına Osmaniye ili Atabey Koleji ilköğrencilerinden en kalabalık gruplar olan 2., 3., 4. ve 5. sınıflar dahil edilmiştir. Bu kapsamda çalışmaya katılan öğrencilerin sınıflara göre dağılımı Çizelge 2'de verilmiştir.

Çizelge 2. Atabey Koleji Araştırmaya Katılan Öğrenci Sayısı (Anonim, 2015h).

Sınıflar	Öğrenci sayısı	%	Çalışmaya dahil edilen öğrenci sayısı
2.sınıf	41	14.7	41
3.sınıf	46	16.5	50
4.sınıf	69	24.8	7
5.sınıf	122	43.9	220
Toplam	278	100	278

Verilerin Analiz ve Değerlendirme Yöntemi

Çalışmada öğrencilerin okul sütünü sevip sevmediği, artan okul sütünü nasıl değerlendirdikleri, okul sütünün aromalı olmasını tercih edip etmedikleri gibi sorular sorulmuş, elde edilen veriler Ki-Kare testinden elde edilen verilere göre yorumlanmıştır. Okul sütü tüketiminin cinsiyet durumuna bağlı olup olmadığı ve sınıflar arası okul sütü tüketimi ile ilgili fark olup olmadığının tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Ki-kare bağımsızlık analizi, isimsel ya da sıralı ölçekli tablolaştırılmış verilerde, bağımsızlık analizleri yapmaya yarayan yöntemdir. Tablo, iki değişkene oluşturulan ve frekansları içeren çapraz bir tablodur (Çolak, 2015).

Bu analizde test edilen hipotezler aşağıdaki gibi kurulur.

H₀: Satır ve Sütun Değişkenleri Bağımsızdır

H₁: Satır ve Sütun Değişkenleri Bağımlıdır

Bulgular ve Tartışma

Bu çalışmaya katılan 278 öğrencinin 207'si (% 74.5) okul sütü tüketmektedir. Araştırmaya katılan 127 kız öğrencinin 93'ü (% 73.2); 151 erkek öğrencinin 114'ü (% 75.5) okul sütü tüketmektedir. Toplam okul sütü içen öğrenciler arasından kızların okul sütü içme oranı % 44.9 iken, erkeklerin oranı % 55.1'ü olarak bulunmuştur (Pearson Chi-Square p>0.05). Yapılan istatistiki analiz sonucu önem seviyesi (p) 0.666 olarak bulunmuştur. Bu sebeple H₀ kabul edilir. H₀ hipotezinde, cinsiyet ile okul sütü tüketimi arasında bir ilişki yoktur. Aşağıdaki Çizelge 3'te okul sütünün cinsiyete göre içilip içilmeme durumu belirtilmiştir.

Okul Sütü Programı: Osmaniye İli Örneği

Çizelge 3. Okul Sütünün Cinsiyete Göre İçilip İçilmeme Durumu

Cinsiyet	Süt içmesi	Süt içmemesi	Toplam
Kız	93	34	127
%	73.2	26.8	100
Toplam öğrenci sayısı içinde okul sütü içmesi %	44.9	47.9	45.7
Erkek	114	37	151
%	75.5	24.5	100
Toplam öğrenci sayısı içinde okul sütü içmesi	55.1	52.1	54.3
Toplam	207	71	278

Çalışmaya katılan 2.sınıf öğrencilerinin 31'i (% 75.6)'si, 3.sınıfların 28'i (% 60.9)'u, 4.sınıfların 54'ü (% 78.3), 5.sınıfların 94'ü (% 77.0) okul sütü tüketmektedir. Toplam öğrenciler arasında okul sütü tüketen 2.sınıf öğrencilerin oranı % 15.0, 3.sınıf öğrencilerin oranı % 13.5, 4.sınıf öğrencilerin oranı % 26.1, 5.sınıf öğrencilerin

oranı ise % 45.4 olarak bulunmuştur (Pearson Chi-Square $p>0.05$). Yapılan istatistiki analiz sonucu önem seviyesi (p) 0.142 olarak bulunmuştur. Bu sebeple H_0 kabul edilir. H_0 hipotezinde, sınıflar ile okul sütü tüketimi arasında bir ilişki yoktur.

Çizelge 4. Okul Sütünün Sınıflar Arası Durumu

Sınıf	Süt içmesi	Süt içmemesi	Toplam
2.sınıf	31	10	41
%	75.6	24.2	100
Toplam öğrenci sayısı içinde okul sütü içmesi %	15	14.1	14.7
3.sınıf	28	18	46

Okul Sütü Programı: Osmaniye İli Örneği

%	60.9	39.1	100
Toplam öğrenci sayısı içinde okul sütü içmesi %	13.5	25.4	16.5
4.sınıf	54	15	69
%	78.3	21.7	100.0
Toplam öğrenci sayısı içinde okul sütü içmesi %	26.1	21.1	24.8
5.sınıf	94	28	122
%	77.0	23.0	100.0
Toplam öğrenci sayısı içinde okul sütü içmesi %	45.4	39.4	43.9
Toplam	207	71	278

Osmaniye ili ilkokul öğrencilerinin okul sütü tüketimini araştırmayı amaçlayan bu çalışmada, çalışma kapsamına alınan 278 ilkokul öğrenciden % 74.5 (207 kişi) süt tükettiği, % 25.5 (71 kişi)'nin süt tüketmediği belirlenmiştir. Öğrencilerden, günde 1 bardak süt tüketenlerin oranı % 61.9 (172), 2 bardak süt tüketenlerin oranı % 22.3 (62), 2 bardaktan fazla süt tüketenlerin oranı ise % 7.9 (22) olarak bulunmuştur. Çalışmaya katılan öğrencilerin % 52.2 (145)'sinin sütü sokak sütçüsünden aldığı, % 25.9 (72)'sunun marketten uht süt aldığı, % 19.4 (54) marketten günlük süt aldığı belirlenmiştir. Çalışma kapsamındaki öğrencilerin süt ürünlerinden en çok sütü tüketenlerin oranı % 51.4 (143), en çok yoğurdu tüketenlerin oranı % 27.3 (76), peynirin çok tüketenlerin oranı % 10.8 (30)'i, ayranı en çok tüketenlerin oranı % 10.4 (29) olarak belirlenmiştir.

Çalışmaya katılan öğrencilerden % 82 (227 kişi) aromalı okul sütü tüketmek istediği belirlenmiştir. Aromalı olmasını isteyenlerin de % 20.5 (57) çilekli, % 12.2 (34) muzlu, % 48.9 (136)'u çikolatalı olmasını istemiştir. Çalışmaya

katılan öğrencilerden % 18 (50)'i okul sütünün sade olarak dağıtımının istendiği belirlenmiştir. Öğrencilerden % 77.3 (215) okul sütünü sevdiği, % 22.7 (63)'sinin okul sütü sevmediği belirlenmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilere sorulan, okul sütünün ambalajının nasıl olmasını istersiniz sorusuna % 24.1 (67)'i daha renkli, % 4'ü daha renksiz, % 37.1 (103) daha eğlenceli % 34.5 (96)'i daha öğretici olmasını istemiştir.

Artan okul sütlerini öğrencilerden % 55'inin ailesi ile paylaştığını, % 32'sinin daha sonra içtiğini, % 28'inin sokak hayvanlarını beslediği belirlenmiştir. İçilen okul sütü ambalajlarını, öğrencilerin % 72'si çöpe attığını % 18'inin geri dönüşme attığı, % 10'unun da el işi faaliyetlerde kullandığı belirlenmiştir. Öğrencilere yöneltilen, okul sütü yerine ayran veya yoğurt tercih edip etmeyecekleri sorusuna ise % 20'si ayran, % 24'ü yoğurt talep etmiş, % 56 ise süt dağıtımının devam etmesini istemiştir. Okul sütü programından daha çok yararlanması için ne yapılması gerekli sorusuna ise çocukların % 55 aromalı süt dağıtılmasını, % 35'i reklam yapılmasını, % 10'u eğitici ve eğlenceli etkinliklerin düzenlenmesini istediklerini

Okul Sütü Programı: Osmaniye İli Örneği

belirtmiştir.

Sonuçlar ve Öneriler

Dünyada birçok ülkede olduğu gibi okul sütü programının uygulanmasıyla çocukların fiziksel gelişimlerinin yanı sıra zihinsel aktivitelerinin arttığı ve okula devam oranlarının yükseldiği belirlenmiştir. Yeterli ve dengeli beslenme alışkanlığı da bu dönemlerde kazanılmaktadır. Büyüme ve gelişme çağına olan çocukların süt ürünlerini tüketerek büyümesi ileri yaşlarda görülen osteoporoz (kemik erimesi) hastalığından korunmada da çok önemlidir. Ayrıca gelişme ve büyüme çağındaki çocuklarda artan obezite tehdidi, okul sütü programları ile kontrol altına alınabilecektir. Dünya genelinde yapılan etkinlikler gibi ülkemizde de, okul sütü programının geliştirilmesi ve öğrenciler tarafından tüketiminin artırılması için tanıtımının artırılması, çocuklara ulaşacak oyun alanları, öğrenci servisleri gibi yerlerde eğitici ve öğretici etkinliklerin düzenlenmesi, televizyonlarda, kurumsal programlarda okul sütünün faydalarının anlatılması gerekmektedir. Bu sayede okul sütü daha geniş kitlelere ulaşacak, gelişme çağına olan çocuklarda tüketimi artabilecektir.

Kaynaklar

- Andrew, S. H., Wansink, B. (2014). Chocolate Milk Consequences: A Pilot Study Evaluating the Consequences of Banning Chocolate Milk in School Cafeterias. Published: April 16, 2014 DOI: 10.1371/journal.pone.0091022 Open Access <http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0091022>.
- Anonim, (2015a). http://www.ulusalsutkonseyi.org.tr/kaynaklar/projeler_dosyalar/2013_02_18_889046.pdf
- Anonim, (2015b). http://www.ulusalsutkonseyi.org.tr/kaynaklar/projeler_dosyalar/2012_05_24_168053.pdf. Erişim tarihi: 12.10.2016.
- Anonim, (2015c). http://www.ulusalsutkonseyi.org.tr/kaynaklar/projeler_dosyalar/2012_05_24_168053.pdf. Erişim tarihi: 12.10.2016.

- Anonim, (2015d). http://www.ulusalsutkonseyi.org.tr/kaynaklar/projeler_dosyalar/2013_02_18_889046.pdf. Erişim tarihi: 12.10.2016.
- Anonim, (2015e). Okul Sütü Programı Uygulama Tebliği. Resmi Gazete 28.08.2015. Karar Sayısı 29459, Tebliğ no 2015/38. Erişim tarihi: 12.10.2016.
- Anonim, (2015f). Çiğ Süt ve Isıl İşlem Görmüş İçme Sütleri Tebliği. Türk Gıda Kodeksi Yönetmeliği. 06.02.2009-14 Resmi Gazete. 2009/14 Nolu Tebliğ. Erişim tarihi: 14.10.2016.
- Anonim, (2015g). <http://www.okulsutu.com/dun-yada-okul-sutu>. Erişim tarihi: 21.10.2016.
- Anonim, (2015h). <http://www.atabey.k12.tr/>. Erişim tarihi: 12.10.2016.
- Anonim, (2016). Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Hayvancılık Genel Müdürlüğü. 2016 Yılı Okul Sütü Programı. Erişim Tarihi: 13.02.2016
- Anonim, (2017). tarim.gov.tr. Erişim tarihi: 03.03.2017.
- Besler H, Ünal S. (2006). Ankara'da Satılan Sokak Sütlerinin Bazı Vitaminler Açısından Değerlendirilmesi Ve Ev Koşullarında Uygulanan Kaynatmanın Süreye Bağlı Olarak Vitaminlere Olan Etkisi. IV Uluslararası Beslenme Ve Diyetetik Kongresi Bildiri Kitabı.
- Black, R E., Williams, S. M., Jones, I.E. (2002). Gouling a Children Who Avoid Drinking Cow Milk Have Low Dietary Calcium Intakes and Poor Bone Health. American Journal of Clinical Nutrition. 76: 675-80.
- Cox, B., Sneyd, M, J. (2011). School Milk and Risk of Colorectal Cancer: A National Case-Control Study. Correspondence to Dr. Brian Cox, Hugh Adam Cancer Epidemiology Unit, Department of Preventive and Social Medicine, University of Otago Medical School, P.O. Box 913, Dunedin 9054, New Zealand.
- Çetin, C., (2003). İstanbul İlinde İçme Sütü Tüketim Alışkanlıkları ve Bu Alışkanlıkları Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma.

- Tekirdağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Çolak, E. (2015). Ki-Kare Bağımsızlık Analizi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Biyoistatistik Anabilim Dalı. Eskişehir.
- Gates, M., Rhona, M., Hanning, R. D. Allison, G., McCarthy, D. D., Leonard, J., Tsuji, S. (2013). Assessing the Impact of Pilot School Snack Programs on Milk and Alternatives Intake in 2 Remote First Nation Communities in Northern Ontario, Canada. *Journal of School Health*. Volume 83, Issue 2, pages 69–76.
- Kim S., Kim W., Kang M. (2011). Survey on the Relationship between Milk and Milk Product Consumption and Dietary Nutrient Intake among Korean Adolescents. *J Korean Diet Assoc*. Aug:17(3):313-326. Korean.
- Molgaard, C. Larnjaer, A., Arnberg, K., Michaelsen, K. H., (2011). Milk and Growth in Children: Effect of Whey and Casein. 2011. *Milk and Milk Products in Human Nutrition*. Vol. 67.
- Nahcivan, N. Ö. (2006). Bir İlköğretim Okulundaki Öğrencilerde Süt Tüketim Durumu. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*. Cilt 15, Sayı 3, Sy 38-44.
- Newbold P. (1995). *Statistics for Business and Economics*, Prentice Hall Int., USA.,
- Orsolya, M. P., Joseph, B., Lisa, S., Drake, M. A., Reisner, M., Howard, R. M. (2010). Measuring Acceptance Of Milk and Milk Substitutes Among Younger and Older Children. *Journal Of Food Science*. Volume 75, Issue 9, Pages S522 S526, November/December.
- Salamon, P., Pfau, C., Grillenberger, M., Christoph, I. B., Strassburg, A., Weber, S. A., Peter, G., Gonzalez, A., Bonfig, J., Weible, D. (2010). School Milk Demand: Design and First Results Of The German Federal Research Project "Focus On School Milk". *Landbauforschung Völkenrode* Vol. 60 No. 1 Pp. 1-10.
- Ünal, R. N., Besler, H. T. (2008). Beslenmede Sütün Önemi. Sağlık Bakanlığı Yayın No: 727. Klasmat Matbaacılık. Ankara.
- Yaygın, H. 1998. Okul Sütünün Ülkemiz ve Dünyadaki Uygulamaları. İçme Sütü Sempozyumu Tebliğler Kitabı, Tekirdağ, s.42-48.
- Yon, B. A., Rachel, K., Johnson, M. P. H., (2014). Elementary and Middle School Children's Acceptance of Lower Calorie Flavored Milk as Measured by Milk Shipment and Participation in the National School Lunch Program. *Journal of School Health*. Volume 84, Issue 3, pages 205–211, March.